

jediný z diskutovaných vrcholných státních činitelů není představen životopisem. Metodika v něm spatřuje nezbytný konsolidační prvek, trvá zároveň na antiindividualismu a v kontrastu k osamělým sovětským vůdcům zdůrazňuje konsensuální princip a týmovou práci. Nejde tu už jako u Jakovleva o potřebu jednotlivce vyrovnat se svým životem, ale definitivně o politickou stimulaci sebevědomí soudobé ruské společnosti.

V roce 1973 se také Jakovlev, tehdy ve funkci činovníka odpovědného za stranickou propagandu, postavil do čela autorského kolektivu, který sepsal učebnici dějin. Soustředila se na poválečný Sovětský svaz v ekonomickém i mezinárodním kontextu, a objasňovala tak nárok sovětské komunistické strany na vedení světového socialistického tábora v boji za mír.⁹ Osm let po odstranění Chruščova nepřinášela objektivní aktuální zhodnocení posledních desetiletí, ale pečlivě z minulosti vybírala argumenty pro Brežněvovu vizi budoucího vývoje. Snad jedině takto lze najít určitou rezonanci mezi Jakovlevem a redakčním počinem Filippova. Osm let po nástupu Putina vyšla i Filippovova edice chystající půdu pro Putinovo Rusko. I zde se jedná o manipulační účelovou kompilaci a polemizovat s autory o jejich tvrzeních nemá valný smysl. Smysl by však měly mít odpovědi, které na výše uvedené otázky Filippovova současného autorského kolektivu dají čeští studenti. Jakovlev odpovědi není.

Daniela Kolenovská

Barany, Zoltan. *Democratic Breakdown and the Decline of the Russian Military*. Princeton: Princeton University Press, 2007. 247 s.

Kniha zkoumá vývoj sovětské, resp. ruské armády od druhé poloviny 80. let do současnosti, zejména pak její místo v ruské společnosti a veřejném, resp. politickém životě. Výchozí tezí autora je, že ruská armáda neprošla po rozpadu Sovětského svazu radikální reformou a absence takové reformy dala vzniknout zvláštnímu mechanismu civilně-vojenských vztahů v ruském veřejném životě, který přispěl k neúspěchu demokratizačních procesů v Rusku. Je však třeba hned na začátku představit, že pokud se chce čtenář dozvědět něco o současné ruské armádě, měl by se poohlédnout po jiné knize.

Úvodní kapitola je věnována havárii jaderné ponorky Kursk, při které v roce 2000 zahynulo všech 118 členů posádky. Barany tragédií Kursku ilustruje podle něj dlouhodobý a všeobecný rozklad ruských ozbrojených sil, lhostejnost vedoucích

⁹ Aleksandr Nikolajevič Jakovlev et al., *Osnovy političeskich znanij. Učebnoje posobije dlja načal'nych škol sistemy partijnoj učebny* (Moskva: Politizdat, 1973).

činitelů armády i státu v čele s prezidentem a kontinuitu chování současného politického vedení se sovětskou epochou.

Na vstupní kapitolu navazuje obecný přehled vývoje postavení sovětských a ruských ozbrojených sil mezi lety 1986 až 2000, následovaný pokusem o analýzu politické role armády v Sovětském svazu a v Rusku. V další části se autor věnuje reformám armády po r. 1991, zejména redukci počtu ozbrojených sil, depolitizaci armády, zavedení náhradní vojenské služby, rozpočtovému doзору a nárůstu občanské složky ve vojenských záležitostech. Ačkoli připouští, že reformy dosáhly částečných úspěchů, k zásadnímu pokroku, a zejména demokratizaci armády, v Rusku nedošlo. To vysvětluje mj. tím, že Rusko, na rozdíl od jiných zemí bývalého východního bloku, postrádalo vnější stimul, resp. tlak v podobě perspektivy členství v NATO a vlastním odporem armády, resp. jejích horních vrstev. Poslední kapitola pojednává o postupném podřizování armády výkonné moci v čele s Kremlem, zejména pak za vlády prezidenta Putina.

Armádní téma je velmi aktuální vzhledem k obnoveným velmocenským ambicím dnešního Ruska. Armáda tvoří jednu z klíčových složek zajištění národní bezpečnosti každého státu a vztahy armády a občanské společnosti jsou důležitým indikátorem demokratičnosti režimu. Baranyho kniha však bohužel přínosným příspěvkem do literatury není.

Samotný rozsah knihy by se zmenšil na polovinu, kdyby autor stále nevysvětloval, o čem bude psát, k čemu dojde a jakou metodologii k tomu použije a proč. Politologická literatura samozřejmě vyžaduje určitý přístup a je vhodné, když autor v úvodu své práce čtenáře s metodologií a teoretickými východisky seznámí. Aby takto ale pojednával každou kapitulu, a to v jejím úvodu i závěru, se jeví nadbytečné a na úkor vlastní práce, pro kterou příliš prostoru již nezbývá. A vskutku, ve zbývajícím textu Barany nabízí převážně schematické informace bez analytické hodnoty a poučky jako z učebnice základů politologie. Kniha se neopírá o vlastní vědecký výzkum, čerpá výlučně ze sekundárních zdrojů, z nichž jednu polovinu tvoří zprávy Rádia Svobodná Evropa a druhou novinové články společně s memoáry zasloužilých vojáků a politiků. Obsahově je rovněž nevyrovnaná a občas čtenáři uniká smysl zařazení daného pasáže do knihy, včetně celé první kapitoly o Kursku, jehož tragédii chce Barany použít jako symbol rozkladu ruské armády, ale zatím z toho vyjde ideologizující pamflet a neschopnosti armádního vedení, aniž by vlastně bylo o katastrofě řečeno něco více než novinové titulky.

Nejpozoruhodnějším na celé knize je fakt, že ač o armádě, čtenář se z ní o ruské armádě, jejích problémech a politické roli dozví minimum. Ve skutečnosti slouží pojednání o armádě a jejím nevyváženém vztahu z občanskou společností pouze jako prostředek k obhájení vlastní autorovy teze o narůstajících sklonech dnešního Ruska k autoritarismu a jeho nedostatku demokracie. Toto však není žádné šokující odhalení, a proto je četba Baranyho knihy z převážné části ztrátou času.

Tatána Jančárková